Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

QAZAQ UNIVERSITETI

Апталық 1948 жылдың 20 сәуірінен шыға бастады

№22 (1848)
9 шілде
2022 жыл

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ АПТАЛЫҚ ГАЗЕТ • www.kaznu.kz facebook.com/KazakhNationalUniversity vk.com/kazuniversity instagram.com/KAZNU_FARABI

1186 түлек үздік диплом иегері атанды

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде түлектерге диплом табыстау рәсімі өтті. Салтанатты жиынды ҚазҰУ-дың Басқарма Төрағасы – Ректоры Жансейіт Түймебаев ашты.

«Халқымыз «Еңбек – ырыстың бұлағы, бақыттың шырағы» деп бекер айтпаған. Сол себептен жаңа Қазақстанда еңбекқор адам ең сыйлы, табысты және сұранысқа ие маман болмақ», – дей келе, ректор бітіруші түлектерді көптен күткен дипломын алып, ерінбей еңбек ететін сәтке жетуімен құттықтады.

Білім ордасын биыл 8058 түлек бітірді. Оның ішінде 6180-і бакалавр, ал олардың арасынан 1186 түлек үздік диплом иегері атанды. Сондай-ақ 1462 жас биыл магистр дәрежесін алса, 376 ізденуші докторантураны, 40 маман интернатураны тамамдап, ғылыми дәрежеге ие болды.

Сонымен қатар университет басшысы бітіруші түлектер арасында үздік студенттердің көп екенін ерекше атап өтті. Олардың бір бөлігі қос диплом бағдарламасымен білім алса, бірқатары ТМД-ның үздік студенттері атанды. Олардың арасында халықаралық, республикалық олимпиадалардың, спорттық жарыстардың жеңімпаздарын да кездестіруге болады. Қазақстан Гиннесс рекордтар кітабына енген және ҚР «Шапағат» медалінің иегері, 100 үздік жас ғалым жобасының жеңімпаздары да бар.

Бұдан бөлек, университет биылғы оқу жылын үлкен жетістіктермен қорытындылады. QS жаһандық рейтингі бойынша университет 150-орынға көтерілді. Өткен оқу жылында университетімізде күрделі жөндеу жұмыстары жүргізілді.

Жалғасы 2-бетте

Құрбан айт – қасиетті мереке

Құрметті Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің оқытушы-профессорлары, студенттері, магистрант, докоранттары!

Сіздерді Құрбан айт мерекесімен шын жүректен құттықтаймын!

Бұл қасиетті мереке адамзатты бірлік пен ынтымаққа, ізгілік пен қайырымдылыққа үндейді.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан халқына арналған құттықтауында: «Құрбан айт мейрамы елімізде рухани құндылықтарды берік орнықтырып, қоғамдағы татулық пен тұрақтылықты сақтау жолында ерекше рөл атқарады. Бұл мереке Қазақстанда тұратын түрлі этнос және конфессия өкілдерінің өзара сыйластығы мен құрметін арттырып, достығын нығайта түседі», — деп атап өтті.

Ежелден иман мен дәстүрді ұйыстырып, ұлттық құндылықтарды ерекше дәріптеген халқымыздың ізгі амалдары қабыл болсын! Сіздерге мықты денсаулық, отбасыларыңызға амандық, еңбектеріңізге табыс тілеймін!

Құрметпен
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
Басқарма Төрағасы – Ректоры
Жансейіт ТҮЙМЕБАЕВ

Білім беру үдерісі жаңғыртылды

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Ғылыми кеңесінде биылғы оқу жылына қатысты қос мәселе күн тәртібіне шықты.

Алдымен Диссертациялық кеңестердің жұмысы және докоранттардың қорғалуы туралы Басқарма мүшесі – ғылыми-инновациялық қызмет жөніндегі проректор Хайдар Тасыбеков баяндама жасады. Ол биылғы ҚазҰУ Диссертациялық кеңестер қызметінің жалпы статистикасына шолу жасап, ғалым-оқытушылар тарапынан ерекше назар аударуды талап ететін мәселелерге тоқталды.

«Биыл 65 білім беру бағдарламасы бойынша 15 диссертациялық кеңес ашылды. Бүгінгі таңда қорғауға шыққан 89 докоранттың 77-сі ҚазҰУ-ға тиесілі», – деді проректор.

Спикер факультеттер бойынша 2019-2021 жылдардағы докоранттардың диссертация қорғау үлесіне сараптама жасады. Бұл көрсеткіштер бойынша үздік үштікке – заң, химия және химиялық технология, ақпараттық технологиялар факультеттері енді.

Сонымен қатар проректор Хайдар Тасыбеков соңғы үш жылдағы көрсеткіштерді келтіріп, докоранттардың диссертация қорғауға уақтылы шықпауына қатысты өзекті мәселелерді атап өтті. Олардың негізгісі халықаралық рецензияланатын ғылыми журналдарда жарияланымның болмауымен байланысты. Хабарлама барысында PhD-докоранттарды даярлау үдерісіндегі тәуекелдер картасы да көрсетілді. Нәтижесінде барлық қауіптерді азайту үшін докоранттардың қорғауға уақтылы шығуы бойынша жұмысты күшейту қажеттігі баса айтылды.

Кеңесте жазғы емтихан сессиясының сапасы мен тиімділігінің жай-күйін Басқарма мүшесі – академиялық сұрақтар жөніндегі проректор Фатима Жақыпова талдады.

Жалғасы 2-бетте

Жансейіт ТҮЙМЕБАЕВ:

Ұлытау ұлттың басын қосты

3 >>

Қоңыр көмір брикеті – жаңа энергия көзі

4 >>

Университет в созидании будущего

5 >>

АПТАЛЫҚ 1948 ЖЫЛДЫҢ 20 СӘУІРІНЕН ШЫҒА БАСТАДЫ • №22 (1848), 9 ШІЛДЕ 2022 ЖЫЛ

1186 түлек үздік диплом иегері атанды

Соңы. Басы 1-бетте

Алдағы уақытта ҚазҰУ қалашығы құрылысының II кезеңін салу жоспарлануда. Жобаға Президентіміз Қасым-Жомарт Кемелұлы қолдау білдіріп, ҚазҰУ-да қонақта болды. Басқарма төрағасы оқу орнында атқарылған өзге де ауқымды жұмыстарға тоқталып, жаңа жауапты кезеңге қадам басқан жастарға ақ жол тіледі.

Құттықтаудан кейін Жансейіт Түймебаев ең үздік түлектерге диплом табыстады.

Шара барысында көпшілік назарына ҚазҰУ аумағында оқу ғимараттары, қызметтік тұрғын үй және студенттік жатақхана құрылысының II кезеңінің жоспары туралы бейнеролик ұсынылды.

Кездесуде түлектер университет қабырғасында сапалы білім алумен қатар, тұлға ретінде қалыптасып, жан-жақты мол тәжірибе жинағандарын толқыныспен жеткізді. Олардың ата-аналары сөз сөйлеп, ҚазҰУ оқытушылары мен басшылығына оқу кезінде жасалған зор мүмкіндік

пен қолдау үшін алғыс айтты. Бітірушілер өз кезегінде ел игілігі жолындағы еңбекке дайын екендерін білдірді.

Сөз соңында университет ректоры барлық түлектерге алдағы мансабында сенімді болуға кеңес беріп: «Сіздер еліміздің ең үздік университетінің бірі – ҚазҰУ-да білім алдыңыздар. Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің дипломы сіздер үшін ұлттық және жаһандық деңгейдегі бәсекеге қабілеттілік бен табысты болудың негізіне айналсын», – деді.

Әйгерім ӘУЕЗХАНҚЫЗЫ

Білім беру үдерісі жаңғыртылды

Соңы. Басы 1-бетте

«2021/22 оқу жылында білім ордасында білім беру үдерісін жаңғырту бойынша жүйелі жұмыс жүргізілді, бұл өз кезегінде білім беру бағдарламаларының бәсекеге қабілеттілігі мен халықаралық ілгерілеуге оң әсер етті. Мамандар АҚШ (MIT, NYU, NCSU, UW), Сингапур (NUS) және Еуропаның (University of Amsterdam) жетекші университеттері тәжірибесін зерделеді, нәтижесінде ҚазҰУ-да қорытынды бақылау түрлері еселеп артты», – деді проректор. Ол биылғы және өткен жылғы жазғы сессия деректерін салыстыра отырып, ОПҚ мен студенттер үшін бақылаудың жаңа түрлері енгізілгенін жеткізді.

Сондай-ақ жазғы емтихан сессиясын ұйымдастыру түрлерін айта келе, алдағы атқарылуы тиіс міндеттерге мән берді. Қызметтің негізгі көрсеткіштерін оңтайландыру және бизнес үдерістердегі бюрократияға тосқауыл қою бойынша ұсыныстар дайындау тапсырылды. Барлық ұсыныс-

тар стратегиялық даму орталығына ұсынылмақ. Сонымен қатар ақпараттық технологияларды қолдану саласындағы бірыңғай техникалық саясатты, деректерді өңдеу жүйесін, телекоммуникация және байланыс құралдарын қалыптастырып, дамыту маңызды. Бұған қоса, ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету, жазғы сессияны өткізуге байланысты сапалы мониторинг жүргізу және оқу үдерісіне, оның ішінде емтихан сессиясына, университетке түсу емтихандарына қатаң бақылау жүргізілуі тиіс. Проректор Фатима Жақыпова қазіргі таңда білім беру сапасы артқанына назар аударып, білім беру бағдарламаларын оңтайландыруға байланысты келесі жаңа оқу жылында емтихандар саны азаятынын мәлімдеді.

Жиын барысында ҚазҰУ-дың Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев гуманитарлық сала докторанттарының шетелдік жоғары рейтингілі ғылыми журналдарда мақала жариялауына байланысты қиындықтарды қозғады. «Докторанттарға қалай көмектесуге болатынын ойластырып, осы мәселенің шешімін табу қажет. Келесі жаңа оқу жылында бұл қиындықтар қайталанбауы тиіс. Ол үшін барлық тәуекелдерді ескеріп, жас ғалымдармен жоспарлы түрде белсенді жұмыс істеу керек», – деді ректор.

Сондай-ақ отырыста университеттің негізгі көрсеткіштерін жетілдіру туралы Стратегиялық даму орталығының директоры Гүлшарат Минажеваның баяндамасы тыңдалып, жаңа оқу жылының білім беру бағдарламаларына қатысты басқа да мәселелер талқыланды.

Әйгерім ӘЛІМБЕК

Ядролық физика институтымен ынтымақтастық артады

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректоры Жансейіт Түймебаев Қазақстан Республикасы Энергетика министрлігінің «Ядролық физика институты» РМК өкілдерімен кездесті. Жүздесуде тараптар екіжақты ынтымақтастықты одан әрі арттыру мәселелерін талқылады.

Кездесу барысында университет ректоры Жансейіт Түймебаев құрметті меймандарға бірқатар нақты ұсынысын білдірді.

«Жемісті ынтымақтастық пен өзара іс-қимылды кеңейтуге бағытталған бастамаларды қолдаймыз. Біз ортақ ғылым мен техниканы дамытудың басым бағыттары бойынша бірлескен ғылыми іргелі және қолданбалы зерттеулерді ұйымдастыруға және жүзеге асыруға дайынбыз. Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті білім ордасындағы оқытушы-профессорлар құрамының біліктілігін арттыру үшін қажетті курстарды өткізуге дайын», – деді Жансейіт Түймебаев.

Өз кезегінде Ядролық физика институтының бас директоры Саябек Сахиев Жансейіт Қансейітұлы ұсынған бастамаларды қолдап, Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-мен ынтымақтастықты арттыруға дайын екенін атап өтті.

«Біздің институт базасында 20 ғылыми-зерттеу зертханасы, зерттеу реакторы, сындарлы стенд, заманауи талдамалық эксперименттік жабдығы бар үш ғылыми-техникалық және екі оқу орталығы жұмыс істейді. Біздің ынтымақтастығымыз жоғары білікті кадрларды даярлауда айтарлықтай үлес қосады деп ойлаймын. Сондай-ақ биыл қыркүйек айында Ядролық физика институтының 65 жылдығы аталып өтетінін айтқым келеді. Осы ауқымды іс-шара аясында бес халықаралық деңгейдегі жиын өткізу жоспарланып отыр. Сіздерді де осы іс-шараға қатысуға шақырамын», – деді Саябек Сахиев.

Қорытындылай келе, қос тарап бірлескен жобалар бойынша жұмысты одан әрі жандандыруға дайын екендерін жеткізді.

Кездесу қорытындысы бойынша тиімді ынтымақтастықты қамтамасыз ету үшін Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті мен Ядролық физика институты арасында консорциум құру туралы уағдаластыққа қол жеткізілді. Осы бастама арқылы бакалавриат, магистратура және докторантурада білікті маман даярлауда бірлескен білім беру бағдарламалары іске асырылатын болады.

Назерке АСХАТҚЫЗЫ

№22 (1848), 9 ШІЛДЕ 2022 ЖЫЛ • АПТАЛЫҚ 1948 ЖЫЛДЫҢ 20 СӘУІРІНЕН ШЫҒА БАСТАДЫ

Ұлытау ұлттың басын қосты

Жансейіт ТҮЙМЕБАЕВ, Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Басқарма Төрағасы – Ректоры

Қазақстан бүгінде жаңа даму жолына түсті. Қазір әлемде болып жатқан күрделі өзгерістер қоғамдағы мәселелерге жаңа көзқараспен қарауды талап етуде. Осы орайда, Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың бастамасымен құрылған Ұлттық құрылтай ел өміріндегі жаңа тарихи кезеңге жол ашып берді.

Ұлттық құрылтай ұлтты ұйыстырудың, халықты ынтымақ пен бірлікке үндеудің, мемлекеттік саясатты жалпыұлттық негізге көшірудің, ел мен жердің рухын ұлттық болмыспен ұштастырудың айқын көрінісі.

Сын-қатерге толы тарихи кезеңдегі бұл бастама қаңтар қасіретінен халықтық сабақ алудың, Құрылтайда ел жаңа Қазақстанға бет алған жаңашыл көзқарастың куәсі болды. Отыз жылдық кезеңнің осал тұстарын қайта қарап, елдікке ұмтылудың қажеттілігі осы құрылтайдың күн тәртібіне көтерілді.

«Құрылтай – белгілі бір адамдар ғана бас қосатын жер емес. Ол шын мәнінде жалпыұлттық жаңарған Қазақстанның жаңашыл жолын ашудың түсаукесер тағылымы болмақ.

«Құрылтай шақыру – ертеден келе жатқан ата дәстүріміз. Бабаларымыз маңызды мәселелерді осындай алқалы жиында талқылаған. Халық өзара ақылдаса отырып, бір тоқтамға келген. Мұндай шешімдер бүкіл елді біріктірген. Төл тарихымызда ұлт тағдырын шешкен құрылтайлар болған. Оның көбі халқымыз үшін маңызды кезеңде өткізілген. Талас құрылтайынан кейін Алтын Орда дербес мемлекет болды. Қарақұм және Ордабасы құрылтайлары жұртымызды ел қорғауға ұйыстырды. Орынбордағы бірінші қазақ құрылтайында «Алаш» партиясы құрылды. Екінші құрылтайда Алаш автономиясы жарияланды. Егемендік кезеңде Дүниежүзі қазақтарының алғашқы құрылтайы өткізілді. Бұл жиында сырттағы қандастарымыз атамекенге шақырылды. Біз бабалар жолын ұстанып, құрылтай шақыру дәстүрін жаңғырттық. Елдігімізді нығайтып, бірлігімізді бекемдейік деп, бүгін бас қосып отырмыз», – деді Мемлекет басшысы құрылтайды ашқан кіріспе сөзінде.

Ұлытау төріндегі Ұлттық құрылтайды халқымыз қуана күтті. Расында да, жаңа облыс атанып, оның үстіне тарихи Ұлытау жеріндегі құрылтайдың мәні мен мақсаты жалпы жұртымызға ортақ мәселе болатын.

Тарихи жиында айтылған ұтымды ой-пікірлер, ұсыныстар, шешімдер мен тұжырымдар жаңа Қазақстанның дамуына қатысты ең көкейкесті мәселелерге қозғау салды. Ұлттық құрылтайда талқыланған тақырыптардың барлығы да ел өмірінің жарқын болашағын қамтамасыз етіп, жаңа қоғамда жасалатын жаңа қадамдар жайы кеңінен сөз болды.

Бүгінгі қоғамда қордаланған мәселелерге жаңа қырынан қараған, халықтың көкейінде жүрген көкейкесті сұрақтарға жауап берген құрылтайда Мемлекет басшысы бірінші кезекте қандай міндеттерді шешу керек екеніне жан-жақты тоқталды.

жиынға айналуы керек. Бұл өте маңызды міндет. Біз жаңа цифрлық технологияның мүмкіндігін кеңінен пайдалануымыз қажет. Сонда мемлекет пен халықтың қарым-қатынасы барынша тиімді болмақ. Мен «Құрылтай» деген арнайы мобильді қосымша әзірлеуді ұсынамын. Сол арқылы халық елді жаңғырту туралы ой-пікірін онлайн режимде айта алады. Жұрт реформаның нақты пайдасын көруі қажет», – деді Қасым-Жомарт Тоқаев. Құрылтай деген қарапайым, бірақ қазіргі кезеңге дейін сирек айтылып, аз қолданылып келген тарихи термин Мемлекет басшысының жаңашыл бастамасының нәтижесінде жалпыұлттық терминге айналды.

Ұлытау ұлттың басын қосты, ұрпаққа ұлағат қалдырды. Ынтымақ туы осы жерде көтерілді, ортақ ұран осы жерде айтылды.

«Бұл жерде барлық рудың таңбасы тасқа жазылған. Сол арқылы бабаларымыз ұлт бірлігін көрсеткен. Қаныш Сәтбаев «Еліміздің ту тіккен жері – Таңбалы тас» деген. Өкінішке қарай, қастерлі жазулар кейін әбден бүлінді. Ел азаматтары Ұлытауға ескерткіш қойып, тастағы таңбаларды жаңғыртты. Бірақ бұл жеткіліксіз деп ойлаймын. Мұнда қазақтың бірлігін әйгілейтін сәулетті нысан тұруы керек. Мен Әулиетаудың етегінде Мемлекеттік рәміздер алаңын ашуды тапсырамын. Қасиетті өңірде көк байрағымыз асқақтап тұруға тиіс. Сол арқылы ұрпақтар сабақтастығы жалғасып жатқанын көрсетеміз», – деді Мемлекет басшысы.

Тарихи Семей жерінің, жер жаннаты Жетісудің облыс болып қайта ашылуы Қоғамдық сенім кеңесі тұсында біраз әңгіме болып, халықтың үмітін оятқан болатын. Ел сөзі ел басшысының құлағына жетті. «Естітін мемлекет» халық тілегін іске асырды.

Президенттің пайымдауынша: «Ұлттық құрылтайдың ең басты міндеті – ұлтты ұйыстыратын парасатты, тың идеялар мен ұсыныстарға айрықша мән беру». Осы орайда, Президент Қасым-Жомарт Тоқаев құрылтай жұмысы барысында басшылыққа алынуға тиіс негізгі мәселені атады:

«Бірінші. Жалпыұлттық бірлікті нығайту. Ең алдымен ұлттың жаңа сапасын қалыптастыруға айрықша мән беруіміз қажет. Сонымен қатар қоғамды алға жетелейтін құндылықтарды қалыптастыруымыз керек. Біз орнықты демократиялық институттар құрамыз десек, саяси жауапкершілік мәдениетін дамытуымыз қажет. Шын мәнінде нағыз отаншылдық қасиетті қалыптастыруға тиіспіз. Сонда радикализм мен экстремизмге тосқауыл қоямыз», – деді Мемлекет басшысы.

Президенттің пікірінше, ұлтты ұйыстыратын бірінші қасиет – атаққұмарлық емес, еңбекқорлық. «Отбасын асырау үшін табанды еңбек етіп жүрген, заңға бағынатын адамдар құрметке ие болуы керек. Өкінішке қарай, бізде көше бұзақылары, жауапкершіліктен жұрдай блогерлер және масылдық пиғылдағы айқай шығаратын адамдар бүгінгі күннің батырына айналды. Түрлі деңгейдегі шенеуніктер солардың ғана талабын орындауға жүгіреді. Орталықтағы және аймақтардағы билік барлық азаматтың мұң-мұқтажына бірдей қарауға тиіс», – деді Мемлекет басшысы. Бұл да мемлекеттік қызмет реформасын жаңа талапқа сай жүргізу керектігін көрсетіп отыр. Құрылтайда бұл мәселе де назардан тыс қалған жоқ.

Президент жүргізіліп отырған реформалардың мән-маңызын халыққа дұрыс түсіндіруді екінші маңызды міндет ретінде атады. Қазір бұл жаңғырулар біртіндеп жалпыұлттық сипатқа ие бола бастаған. Мемлекет басшысы халықтың жаңа технологиялар арқылы ауқымды реформаларға қатысуын үшінші маңызды міндет ретінде атады.

Сонымен қатар Президент елімізде ана тіліне деген құрметтің жоғары болатынын шегелеп айтты. «Жақында әйгілі Apple компаниясы қазақ тілін iOS-тың тілдер жүйесіне қосты. Әлемнің 40 тілінде тарайтын Nickelodeon телеарнасы қазақша көрсетіле бастады. Жастардың бастамасымен National Geographic журналы алты жылдан бері ана тілімізде жарық көруде. Осындай көптеген жағымды жаңалық бар. Сондықтан қатты алаңдауға негіз жоқ деп ойлаймын. Десек те, осы саладағы жұмысымызды даңғаза жасамай, табандылықпен жүргізуіміз қажет. Қазақ мемлекеті аман тұрғанда қазақ тілі жасай береді. Бұған ешқандай күмән болмауы керек», – деді Мемлекет басшысы.

Ұлттық құрылтайдың құрамына 117 адам енген. Олардың қатарында барлық облыстың, сан түрлі саланың, әр буынның өкілдері бар. Осы орайда, Мемлекет басшысы Ұлттық құрылтай жұмысын ұйымдастыру жайында ой-пікірін білдіре келе: «Біз көпті көрген ел ағаларының ақыл-кеңесіне жүгінеміз. Белсенді азаматтық ұстанымы бар орта буынның тәжірибесін ескереміз. Жаңаша ойлайтын жастардың тың идеяларын қолдаймыз», – деді Президент қорытынды сөзінде.

Президент құрылтай қозғау салған мәселелерді тиянақты іске асыру еліміздің жасампаздық дамуын жаңа белеске көтеретінін айрықша атап өтті. Бұл орайда, жауапкершілік әрбір Қазақстан азаматына жүктелетіні сөзсіз.

Басты жиында «Еститін үкімет» қағидаттарын жетілдіріп, билік пен халық арасындағы байланысты күшейтуге ерекше назар аударылды. Мемлекеттік тіл мәртебесін көтеруден бастап, саясат, экономиканы өркендету, білім, ғылымды дамыту, ұлттық тәрбие мәселелері кеңінен қозғалды.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың пайымдауынша, ұлттық болмысты сақтай отырып, Қазақстан өз ішіндегі саяси тұрақтылықты, әлеуметтік келісімді және экономикалық жаңаруды күшейте беруге тиіс. Сонымен Ұлытауда өткен Ұлттық құрылтай тарих сахнасына көтерілді. Онда айтылған ойлар мен ұсыныстар, идеялар мен пікірлер, арыз-өтініштер алдымызда аса ауқымды жұмыстар тұрғанын көрсетіп берді.

Ұлттық құрылтай тарихи сана мен рухани өзгерістердің жаңа кезеңінің уақыты келгенін, мемлекеттік тілдің мәртебесі мен міндетін терең ұғынудың, ғылым мен білімді, жаңа технологияларды дамытудың, озық ел болудың тарихи тұжырымын жасады.

Осы тапсырмаларды берекебірлік танытып, бірге жүзеге асыру – міндетіміз.

АПТАЛЫҚ 1948 ЖЫЛДЫҢ 20 СӘУІРІНЕН ШЫҒА БАСТАДЫ • №22 (1848), 9 ШІЛДЕ 2022 ЖЫЛ

Көмірді гидрогенизациялау, күйдіру және экстракция әдістері арқылы сұйық отынды және басқа да түрлі химиялық өнімдерді алу болашақта көмір химия өнеркәсібінің басым бағытына айналмақ. Қазіргі таңда бірқатар елдерде мемлекеттік және жеке компаниялар көмірден синтетикалық сұйық отын өндіру процестерін ауқымды зерттеулер жүргізу арқылы жандандыруда.

Бүгінде Қазақстан нарығында да көмірден синтетикалық сұйық отын, гуминді препараттар және отын брикетін алу мәселелерін зерделеу өзекті болып отыр. Бұл жергілікті қатты көмірсутек шикізатын кешенді түрде өңдеуге мүмкіндік береді.

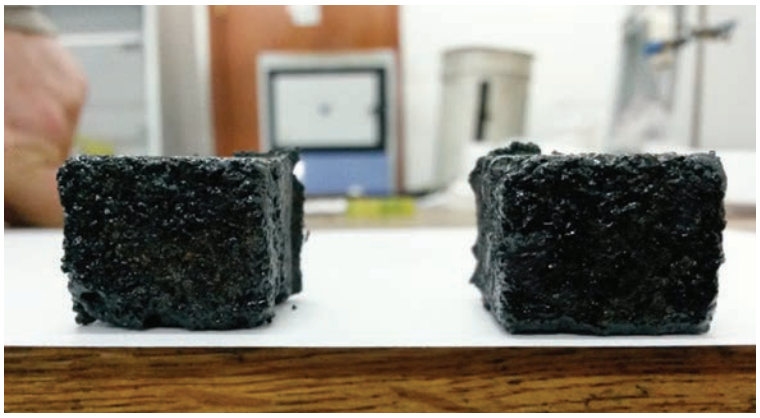

Брикеттердің сыртқы бейнесі

Қоңыр көмір брикеті – жаңа энергия көзі

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті жанындағы Жаңа химиялық технологиялар және материалдар ғылыми-зерттеу институтында химия ғылымының докторы, профессор Ж.Қайырбековтің жетекшілігімен Қазақстанның бірқатар кен орындарынан алынған (Ой-Қарағай, Мамыт, Шұбаркөл, Қиякты, Кендірлік, Қаражыра және т.б.) көмірді қайта өңдеудің кешенді технологиясы жасалды. Нәтижесінде сұйық синтетикалық мұнай өнімдерін, сорбенттер, катализатор тасымалдаушы белсенді көмірлер, антиоксиданттар сипатындағы химиялық қосылыстарды, бағалы газдар мен қатты органикалық және бейорганикалық қалдықтар алуға болады.

Ой-Қарағай көмірінен жасалған құрамында полиэтилентерефталат бар брикеттердің жануы

Статистикалық мәліметтер еліміздің жер қойнауында көмір қоры мұнай мен газ қорларынан едәуір басым екенін көрсетеді. Қатты отынның маңызды көзінен газ тәрізді және сұйық өнімдерді қарапайым технологиялық қайта құру арқылы алуға болады, олар құнды және технологиялық жылу көздері ғана емес, сонымен қатар әртүрлі химиялық заттар мен композициялық материалдарды алу үшін маңызды бастапқы өнімдер болып табылады.

Бөлшектік мөлшері 13 мм-ден төмен көмір елімізде өндірілетін көмірдің кемінде 50 пайызын құрайды. Республикада нарықтық қатынастың дамуы кәсіпорындарды жетілдірудің, олардың бәсекеге қабілеттілігін арттырудың маңызды факторларының бірі – өңірлерде маркетингтің барлық мүмкіндіктерін пайдалану. Бірақ халықтың өсуі мен оның өндіріс өнімдеріне деген қажеттілігінің артуы минералды шикізат қорларының сарқылуына әкеліп соқтырады. Осыған байланысты қалпына келтірілмейтін пайдалы қазбаларды кешенді өңдеу және пайдалану арқылы табиғаттан алынатын өнімдерді ұтымды тұтыну проблемасы туындайды.

Бұл мәселені шешудің ең тиімді әдістерінің бірі – агломерация және түйіршіктеу арқылы көмір мен ұсақ дисперсті материалды тегістеу. Жақында басқа масштабтау процесіне, яғни брикеттеуге деген қызығушылық күрт өсті. Агломерация процесі көбінесе кендердің шоғырлануына жатады, сондықтан бұл процесс мұнда қарастырылмайды.

Брикеттеу – бұл материалды геометриялық тұрақты және біркелкі пішінге, әр жағдайда біркелкі массаға, яғни брикеттерге өңдеу процесі. Көмірді брикеттеу кезінде ұсақ материалдардан, яғни жинақталған көмірлі ұсақ заттар мен шаңнан қосымша шикізат ресурстары құрылады.

Брикеттер өндірісінің проблемасы – әртүрлі кен орындарынан, тіпті бір кен орнынан алынады. Бірақ әртүрлі қабаттар мен учаскелерден алынған көмір шахтасы жеңіл (B1 және BZ маркалы көмір) және қиын брикеттелуге (метаморфизмнің жоғары дәрежесі бар тас көмір мен антрацит) дейінгі әртүрлі деңгейдегі брикеттелу қасиетіне ие. Бірақ жоғары технологиялардың пайдалана отырып жүргізілетін түрлі зерттеулерсіз жақсы тұтынушылық қасиеттері бар брикеттерді алу мүмкін емес.

Сонымен қатар брикеттердің тұтынушылық қасиеттеріне тұтыну кезінде олардың мақсатына байланысты шектеулер қойылады. Жалпы алғанда, брикеттер келесі мақсатта пайдаланылады:

– пеш пен каминді жылытуға арналған брикеттер оңай тұтануы керек;

– кәуап секілді тамақ дайындау үшін брикеттер түтінсіз жанып және улы болмауы керек;

– теміржол көлігінің вагондарында пайдалану үшін – брикеттер сақтауда және тасымалдауда берік болуы тиіс;

– мектептерде, ауруханаларда, әскери қалашықтарда, фермаларда, шалғайдағы жайылымдарда және т.б. қабатты жағатын шағын және орта қазандықтарда пайдалану үшін брикеттер тасымалданатын, атмосфераға төзімді және ұзақ уақыт (кемінде екі жыл) сақталуы тиіс;

– металлургия мен химия өнеркәсібінде пайдалану үшін брикеттер қоспалардан таза болуы керек.

Сонымен қатар барлық жағдайларда брикеттер мүмкіндігінше аз күл шығарып, бірақ жақсы жанатын қасиетке ие болуы керек. Осыған сүйене отырып, брикеттер көмірдің әртүрлі маркалары мен сорттарынан және әртүрлі мақсаттар үшін жасалады. Оларды өндіру үшін әртүрлі режимде және көптеген технологияларды қолдану арқылы сұраныска сай әртүрлі өнімділікте материалдық құрамы сан алуан брикеттер жасау – басты талап.

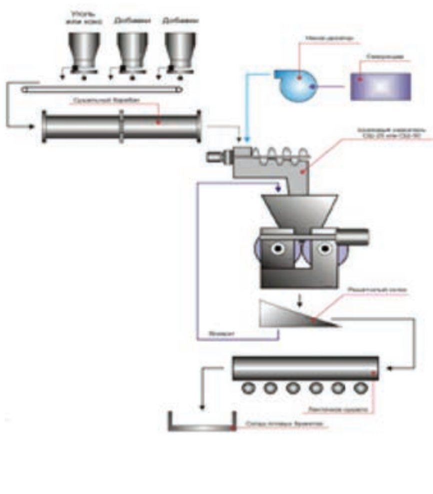

Көмірді арнайы жабдықтармен брикеттеу

Айта кету керек, біздің аймақ дамымаған инфрақұрылыммен ерекшеленеді. Бірақ құрылыс материалдарынан қара, түсті және асыл металдарға дейін әртүрлі пайдалы қазбалары бар кен орындары көп.

Зерттеу нысаны ретінде отын брикеттерін алу үшін Ой-Қарағай кен орнының көмірін таңдап алдық. Ой-Қарағай кен орнының ерекшеліктері мен артықшылықтары:

– кен орнының негізгі коммуникациялардан алыс орналасқан көптеген елді мекендерге жақын орналасуы (тасымалданатын отын: қатты, сұйық және газ тәрізді);

– аймақтағы басқа көмір кен орындарымен салыстырғанда негұрлым арзан ашық тәсілмен игеру мүмкіндігі;

– метаморфизмнің соңғы сатысындағы қоңыр көмірдің жоғары сапасы (көмір, карбонизация), күлі 14-18 пайыз, сода мөлшері 0,8 пайыз, фосфор 0,5 пайыз және жану жылуы 22,5-24,3 МДж/кг;

– көмірдің арзандығы сұйық синтетикалық отын, яғни бензин, қазандық, дизель және зымыран отынын алу үшін бағалы шикізат ретінде қарастырылады;

– фосфор және ферроқорытпа салаларында тотықсыздандырғыш ретінде қолданылатын жартылай кокс және арнайы кокс алу мүмкіндігі;

– көмір қарашірік қосылыстарына бай болғандықтан, одан өсімдіктердің өсу стимуляторларынан бастап, тағамдық қоспаларға дейін гуминді көпфункциялы препараттарды шығаруға болады.

Ой-Қарағай көмірін өндіру кезіндегі ұсақ-түйек көмір шығымы 40 пайызды құрайды. Сондықтан біз оны брикеттеу туралы мәселені қарастырып жатырмыз. Ой-Қарағай кен орнының көмірі орташа техникалық беріктігімен сипатталады. Тауарлық көмір орта есеппен 56-64 пайыз ірілік класы +13 мм және 30 пайызы 6 мм-ден аз көмірден тұрады. Бұл құбылыс көмір бөлшектерін брикеттеу технологияларын қолдануға сұранып-ақ тұр деуге болады.

Жыл сайын сексеуілдің көп мөлшері азайып, пештердің түтін газдарынан атмосфера мен топырақ ластануына байланысты экологиялық таза брикеттер өндіру технологиясын жасау проблемалары өзекті болып отыр. Теміржол вагонының титандары үшін берік брикеттер, шалғайдағы жайылымдардағы пештер үшін атмосфераға төзімді, халық үшін барынша калориясы жоғары және т.б. өндіру проблемасы да өзекті. Бір сөзбен айтқанда, әртүрлі мақсаттағы экологиялық брикеттер өндіру проблемасы нарық пен экологияның басты сұранысына айналды.

Мәселен, елімізде көмір брикеттеріне қажеттілік ақшалай мәнде 12-20 млн АҚШ долларын, ал кокс өнімі бойынша 45-65 млн АҚШ долларын құрайды. Көмір ұнтағының бағасы төмен болғандықтан, мұндай брикеттердің құны тас көмірдің құнынан аспайды. Демек, тұтынушыларға қаражат үнемдеуге мүмкіндік береді.

Индира ЖОЛДЫБАЕВА,
PhD докторы

№22 (1848), 9 ШІЛДЕ 2022 ЖЫЛ • АПТАЛЫҚ 1948 ЖЫЛДЫҢ 20 СӘУІРІНЕН ШЫҒА БАСТАДЫ

Университет в созидании будущего

Как-то из одного отчета, посвященного последней юбилейной дате КазНУ имени Аль-Фараби, я узнал, что за все годы существования наш университет, флагман вузовского образования в Республике Казахстан, выпустил более чем сто тысяч специалистов. Эта цифра поразила меня и заставила задуматься.

Сто тысяч – это же целая армия специалистов разного профиля? Армия интеллектуалов, заряженных креативной энергией, вошедших в плоть и кровь развития нашего народа, участвовавших во всех ее делах и свершениях, легионы людей, которые стали учеными, политиками, государственными деятелями, преподавателями, журналистами, поэтами, писателями, то есть той массовой силой, которая реально подвигала нацию к ее поступательному движению в будущее. И я вспомнил свои молодые студенческие годы, когда, глядя с балкона общежития на обширный яблоневый сад, на территории которого возводились корпуса университета, думал о том, что было бы здорово остаться работать в стенах родного университета. Мои мысли тогда словно кто-то услышал, мне предложили продолжать учебу в аспирантуре. И теперь, когда прошло с той поры более чем сорок лет, я понимаю, что нисколько не сожалею о своем выборе, ибо меня не покидает ощущение, что я участвовал в светлом действии многотысячного коллектива лучших людей – в наступлении на будущее и ее созидании.

Созидание будущего – это, прежде всего, умение создавать планы и программы социально-экономического и научно-образовательного развития страны, обучение людей, которым суждено все это осуществить, обдумывание и претворение в жизнь новой техники и технологий, всей предметной сферы будущего социума. И многое другое, в чем активно участвовал наш университет со своим коллективом и армией выпускников в течение почти девяноста лет. Если все это окинуть единым взором в пространстве и времени, это – самое настоящее наступление армии людей, вооруженных знанием, только сложно дифференцированной по ячейкам и ярусам времени и растущего социума, где каждый человек в бытии – это судьба. Уверен, каждому такому человеку, личности, вооруженной знаниями, наш университет дал практически все необходимое, а самое главное – заряд жизненной энергии, позитивный настрой, патриотизм, уверенность в себе и своем народе. Я так это ощущаю, то есть для меня университет – это словно огромный живой организм, действующий по особым и перспективным программам, связанный с аналогичными структурами на всей планете. Роботы, которые сейчас работают на Марсе и Луне, зонды, которые летят в дальнем космосе, начинающаяся экспансия человечества в космосе, разве это не прямое следствие деятельности университетов планеты? Но не только это имеет огромное значение для человечества. Провиденциальное значение имеют и спасение живой природы, морей, рек и озер, сдерживание пустынь, защита видов животных и насекомых, растений, обогащение биосферы, создание новых лекарств, тотальное одухотворение и гуманизация всех отношений между человеком и природой, соучастие в эволюции всех существ планеты. Как говорится, планов – громада! Но все это реальные дела, и на некоторых областях уже видны прорывы в будущее. Например, космонавтика руками частных компаний, дебюрократизация научно-технического прогресса, достижение сегодня того, что мнилось в технике и энергетике делом конца XXI века.

Казахстан имеет безграничные природные ресурсы, у нас есть редкоземельные ископаемые, которых нет в других странах. Чтобы все это реализовать с высоким КПД нам нужно численно увеличить наш народ в несколько раз, дать ему качественное образование, технику и технологии, позитивную идеологию, избежать социальных катаклизмов и столкновений. Все это требует мудрой политики и их исполнителей. Все это, так или иначе, касается университетов республики. Считаю, что армия выпускников КазНУ имени Аль-Фараби, работавшая на ниве прогресса Казахстана, к данному историческому моменту выполнила и с успехом продолжает выполнять свою миссию. В этом нет никакого сомнения. Она в авангарде, в ядре поступательного движения нашей страны. Пусть будет и далее так, пусть эта армия специалистов растет и множится, становится сильнее.

А. ЖАКСЫЛЫКОВ,
доктор филологических наук, профессор, член союза писателей РК

Эффективность тестирования

Президент Касым-Жомарт Токаев указал на необходимость системных реформ и определил основные направления. Одно из них – национальный проект качественного образования «Білімді ұлт». Не секрет, что тестирование как одна из форм обучения крайне востребована в ВУЗе так как позволяет не только объективно и непредвзято оценить степень освоенности учебным материалом, но и оперативно осуществлять такой контроль с многочисленными учебными группами студентов. В связи с чем, для читателя будет интересен собственный опыт контроля знаний в преподавании с использованием тестирования на факультете международных отношений КазНУ имени Аль-Фараби уже в течении четырех лет с 2019 года по настоящее время.

Тестирование нами активно используется во время рубежных контролей и экзаменах со студентами первого курса таких специальностей как: 6В02311 Перевод в сфере международных и правовых отношений; 6В03104 Международные отношения; 6В04104 Мировая экономика; 6В04201 Международное право по предмету «Правовые основы противодействия коррупции». Первоначально была проведена большая подготовительная работа. Специально был подготовлен авторский комплект тестовых заданий по всем 15 темам курса, который после апробации в учебном процессе был издан в качестве учебного пособия на всех трех языках обучения: казахском, русском и английском в виду наличия специальных групп обучения на английском языке. Несмотря на большое количество тестовых заданий из них были отобраны 150 и, затем, после заполнения специальных форм – шаблонов, где из пяти ответов один правильный, они были отправлены в Службу контроля качеством обучения университета для размещения в системе «Универ». Построение тестовых заданий обусловлено структурой учебного курса, которое в свою очередь обусловлено содержанием отечественного антикоррупционного законодательства и включает закрытые тестовые задания с одним правильным ответом. Время для ответов – 50 минут. На каждый рубежный контроль используется – 50 заданий по пяти пройденным темам курса. Результаты тестирования (при максимальном – 15 баллов) на рубежных контролях в период Осеннего семестра 2021/2022 учебного года выглядели следующим образом (средний балл):

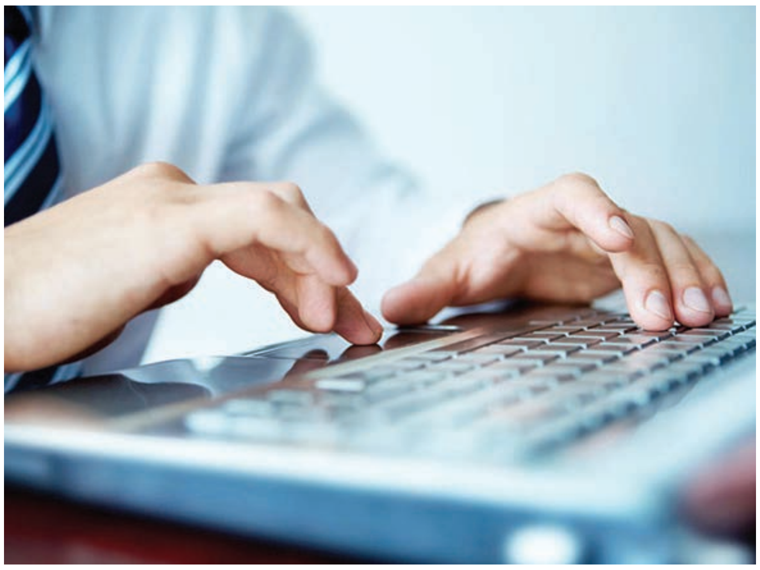

Специальность	РК-1	Midterm Exam (РК).	РК-2
6В02311 Перевод в сфере международных и правовых отношений	10,9	11,9	12,3
6В03104 Международные отношения	10,7	10,2	13,1
6В04104 Мировая экономика	8,3	4,6	7,5
6В04201 Международное право	9,7	9,25	9,7
6В04201 Международное право (Сокр. обуч)	0	3,7	14,3

Данные показывают неплохие результаты освоения обучаемыми учебного материала. И особо бросается в глаза то обстоятельство, что тестовые задания с высокими баллами выполняли обучаемые специальностей – 6В02311 «Перевод в сфере международных и правовых отношений» и 6В03104 «Международные отношения». В этом заслуга в первую очередь самих студентов, но и ответственное отношение к качеству преподавания практических (семинарских) занятий по данному предмету Байтукаевой Даны Умирбековны, магистра права кафедры международного права и Тлеубекова Султана Торебековича, докторанта кафедры. Необходимо и дальше использовать данную форму контроля качества в обучении студентов по предмету «Правовые основы противодействия коррупции». Практика выпускников нашего факультета показывает, что свыше 50% из них поступают после окончания ВУЗа как раз таки на государственную службу, где проходят аналогичного тестирование по антикоррупционному законодательству РК. Необходимо отметить, что такая форма контроля крайне востребована при онлайн обучении с большим количеством студентов. В вышеприведенном нами примере в осеннем семестре 2021/2022 учебного года таких обучаемых по вышеуказанному предмету было около 70 человек. Сбоев в организации и техническом обеспечении тестирования за весь период его использования нами в учебном процессе не было в виду четкой работы сотрудников Службы контроля качеством обучения КазНУ имени Аль-Фараби.

М. САМАЛДЫКОВ,
доцент кафедры международного права, к.ю.н.

АПТАЛЫҚ 1948 ЖЫЛДЫҢ 20 СӘУІРІНЕН ШЫҒА БАСТАДЫ • №22 (1848), 9 ШІЛДЕ 2022 ЖЫЛ

Өткен жылы Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың биология факультеті Биоалуантүрлілік және биоресурстар кафедрасының майталман ғалымы, ұлағатты ұстаз, Қазақстанның биология саласына үлкен үлес қосқан б.ғ.д., профессор, академик Қуандық Сапаров өмірден озды. Көпке залалын тигізген індет асыл ұстазымызды да ортамыздан алып кетті. Осынау күміс шашты, күндей жарқын жүзді, үлкенге де, кішіге де «сіз» деп сөйлейтін ізетті ұстазымыз, тірі болғанда, биыл 80 жасқа толар еді.

Шәкірттердің ыстық ықыласына бөленген ұстаз

Қуандық Сапаров өмірінің соңғы кезеңіне дейін кафедраның барлық жұмыстарына белсене араласты. Ұлағатты ұстаздың ең сүйікті ісі шәкірт даярлау болды. Олардан ақыл-кеңесін аямай, тәрбиелей білетін. Биоалуантүрлілік және биоресурстар кафедрасында арқамызда асқар таудай сүйеніш бола білген ұстазымыздың орны ерекше еді. «Ғалымның хаты өлмейді» дегендей, профессордың өмірі ағартушылық жолына арналды.

Қуандық Сапаров биология ғылымының докторы, профессор, Жаратылыстану академиясының академигі. Ол 1942 жылы 1 желтоқсанда Қарағанды облысының Балқаш қаласында дүниеге келген. 1960 жылы орта мектепті бітіргеннен кейін «Прибалхашской» өндірісінде қызмет істеп, үш жыл әскер қатарында болды. 1964-69 жылдар аралығында С.М.Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетінің биология факультетінде тәлім алған. Ұстаздың педагогикалық қызметі 1970 жылы өзі білім алған университетте Гистология және цитология кафедрасында басталған. Стажер зерттеуші, ассистент, аға оқытушы, доцент, зертхана меңгерушісі, профессор, биология факультетінің деканы сынды жауапты қызметтерді атқарған. Ол 1982 жылы М.В.Ломоносов атындағы Мәскеу мемлекеттік университетінде «Эмбриология және гистология» мамандығы бойынша «Сравнительное электронно-микроскопическое изучение риспираторного отдела легких у некоторых позвоночных» тақырыбында кандидаттық диссертация қорғайды. М.В.Ломоносов атындағы Мәскеу мемлекеттік университетінің, Санкт-Петербург мемлекеттік университеті, Адам морфологиясы ғылыми-зерттеу институтының пульмонология зертханасында (Мәскеу), Лондон университетінде (UCL) мамандығын жетілдірді және 1983 жылы доцент атағы берілді. 2003 жылы докторлық диссертация қорғап, 2005 жылы профессор атағы берілді. 2007 жылы Жаратылыстану академиясының академигіне сайланды. Қуандық Сапаров сыртқы ортаның экстремальды әсеріне омыртқалы жануарлар өкпелерінің бейімделуінің клеткалық механизмдері туралы жаңа, өте маңызды мәліметтер ашты. Ол жануарлардың салыстырмалы морфологиясына үлкен үлес қосты. Оның экологиялық цитология бойынша зерттеулерін тек Қазақстан мамандары ғана емес, сонымен қатар шетелдік мамандар да өте жоғары бағалады. Ғалым-ұстаз 160-тан аса ғылыми еңбектің, екі монографияның және төрт мемлекеттік тілде шыққан оқулықтың авторы. Сонымен қатар ол бірнеше ғылым кандидатын даярлап шығарды.

Қуандық Сапаров 2008 жылы Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі тағайындаған мемлекеттік грантты жеңіп алып, «Жоғары оқу орындарының ең үздік оқытушысы» атағына ие болған.

«Ұстазы жақсының – ұстамы жақсы» деген сөз де халық арасында орынды айтылған. Ұлағатты ұстаздан білім, тәрбие алған адам жауапкершілік арқалаған ұлы тұлға болып қалыптасып, ел абыройын асқақтатпақ. Қуандық ағайдан тәлім алған, тәрбиеленген шәкірттердің бір тобы бүгінде ғылым докторы мен кандидаты атағын алып, биология мен цитология, гистология саласында еңбек етіп, жаңалық ашып, көптеген жетістіктерге жетіп жатыр. Олар Қазақстанның жоғары оқу орындарында, ғылыми-зерттеу институттарында жемісті еңбек етіп жүрсе, ендігі бір тобы жоғары лауазымды қызметтерде ел игілігі үшін қызмет етуде. Сөз соңында, елім деп соққан жүрек қалауын орындаған, ерен еңбегінің арқасында клетка және ұлпа биологиясының мектебін қалыптастырған, шәкірттерінің құрметіне бөленген, ұжымдастарының жанашыры мен қалаулысына айналған, қоғамдық өмірдегі толымды тұлғалық бейнесін қалыптастырған Қуандық Сапаровтың жарқын бейнесі, ұстаздық-ғалымдық үлгі-өнегесі әр уақытта жүрегімізде, жадымызда қалмақ. Биология факультеті, оның ішінде өзі елу жылдан аса қызмет еткен кафедра ұжымы Қуандық Сапаровты әрқашанда ыстық ықыласпен еске аламыз.

Дамира ЮСАЕВА,
шәкірті, биология факультетінің аға оқытушысы, б.ғ.к.

Қазақстан – Болон процесінің тең төрағасы

Болон процесі бақылау тобының (BFUG) отырысы онлайн форматта өтті. Жиында процеске тең төрағалықты жылдың соңына дейін Қазақстан мен Чехияға өткізу талқыланды. Тең төрағалар екі-үш жылда бір рет өткізілетін еуропалық жоғары білім кеңістігі министрлерінің конференциялары арасындағы кезеңде Болон процесін басқарудың атқарушы органы саналатын BFUG басқарушы кеңесінің құрамына кіреді.

Отырысқа Франция және Әзірбайжан білім министрліктерінің (шығушы тең төрағалар), Чехия мен Қазақстанның, сондай-ақ Албанияның (BFUG вице-төрағасы) өкілдері қатысты.

Шығушы тең төрағалар өткен жартыжылдықта атқарылған жұмыс туралы есеп беріп, Болон процесіндегі тәжірибесін бөлісті.

Қатысушылар сондай-ақ 2022 жылдың екінші жартыжылдығына арналған BFUG 2021-2024 жұмыс жоспарының іс-шараларымен танысты.

Қазақстан Орталық Азия елдері арасында Болон процесі қағидаттарын ілгерілетуге бағытталған іс-шаралар жоспарын ұсынды.

Жоспар жаңа сын-қатерлер жағдайында жоғары білім беруді дамытудың жаңа үрдістерін енгізуді, жоғары оқу орындарының автономиясын кеңейтуді, инновациялық және цифрлық экожүйені қалыптастыруды, сондай-ақ Орталық Азия білім хабын қалыптастыруды көздейді.

– Қазақстан өңірдегі жоғары оқу орындарының ғылыми, зияткерлік және шығармашылық әлеуетін біріктіру үшін жоғары білімнің бірыңғай Орталық Азия кеңістігін құруға күш-жігерін жұмылдырады. Бұл жоғары оқу орындарының студенттері мен профессорлық-оқытушылық құрамына білім, тәжірибе алмасуға және бірлескен зерттеулерге қатысуға мүмкіндік береді, – деп атап өтті ҚР Ғылым және жоғары білім министрі Саясат Нұрбек.

5 қазанда Нұр-Сұлтан қаласында BFUG кеңесінің отырысы өтеді.

Аталған шарада Болон процесін дамытудың өзекті мәселелері талқыланады, сонымен бірге қол жеткізген табыс сарапқа салынады.

Естеріңізге сала кетейік, біздің еліміз Грекиямен бірлесіп, 2014 жылы Болон процесінің тең төрағасы болды.

Педагогикалық мамандыққа сұраныс артты

Ұлттық тестілеу орталығының директоры Руслан Емелбаев түлектер арасында еліміздегі ең көп сұранысқа ие мамандықтарды атады.

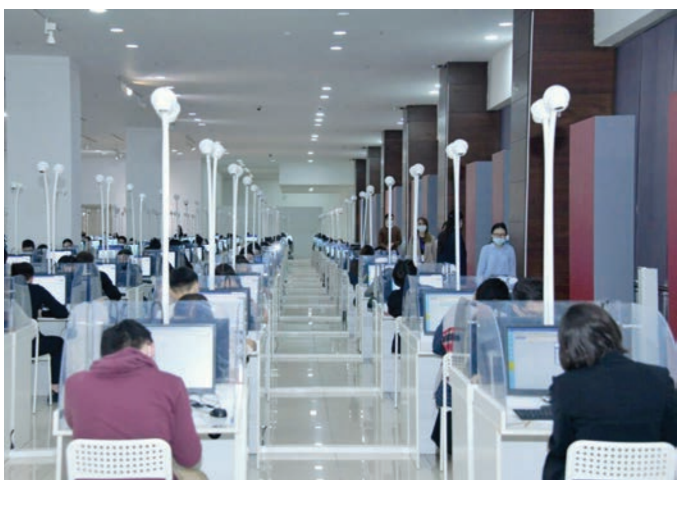

Директордың мәліметіне қарағанда, техникалық мамандықтар арасында ең танымалы – IT саласы. Одан кейінгісі – тіс дәрігері мамандығы. Ал үшінші орынды танымалдылығы жағынан педагогикалық мамандықтар иемденген.

«Бейінді пәндердің қорытындысы бойынша талапкерлердің 27 пайызы техникалық мамандықтарға түсу үшін физика-математиканы тапсырған. Техникалық мамандықтар арасында «айы оңынан туып тұрғаны» – IT. Екінші орында 18 пайыздық межемен химия-биология тұр. Бұл бағытта стоматолог мамандар ең көп сұранысқа ие. Үшінші орында – педагогикалық мамандықтар», – деді Р.Емелбаев Орталық коммуникациялар қызметінде өткен баспасөз мәслихатында.

Соңғы мәліметтерге қарағанда, биыл республикада ҰБТ бойынша орташа балл 66 ұпайды құрады. Ең жоғары балл – 139. Үш мыңнан астам талапкер 120 балдан жоғары көрсеткішке қол жеткізген.

ҰБТ қорытындысы бойынша талапкерлердің 67 пайызы шекті балл жинады. Былтырғы межемен салыстырғанда бұл көрсеткіш 7 пайызға жоғары. Түлектердің 51 мыңға жуығы, яғни 33 пайызы шекті балл жинай алмаған.

Г.НҰРМОЛДА

Success of our students is our success!

Al-Farabi KazNU Foreign language department work plan along with teaching a foreign language, includes educational (upbringing) aspect as an unalienable part of its activities. So, the educational component is an integral part of every lesson of our teachers, whether it is a general or professional English. In this aspect the discipline "Foreign Language" has a huge potential.

First, it allows students to gain knowledge in a variety of topics, broadening their views, and it also serves as a tool for social communication, as well as professional Second, it encourages the development of memory, critical thinking skills, and problem-solving opportunities. Third, properly chosen teaching materials can aid in the creation of students' worldviews, beliefs, and moral and cultural values. Fourth, it familiarizes students with the history and culture of different countries including the county, the language of which is studied and their native land.

One super important aspect in successful implementation of educational work, unconditionally, is selection of study material which can serve as the source of knowledge enrichment, broadening horizon and has unlimited educational values. Successfully chosen texts, stories, audio and video films introduce students to different traditions, lifestyle and thinking, norms of behavior and everyday communication. This leads to the development of the intercultural competence in students and a new perspective on their personalities.

More than hundred educational events have been organized by our teachers during the current academic year. All of them were aimed at fostering high patriotic spirits in our students, enhancing their moral values, intellectual level, development of their competitive skills, broadening the horizons of their knowledge and active citizenship. We sincerely want our students to be successful. No Wonder, the motto of our chair is SUCCESS of our STUDENTS is our SUCCESS!

There are 14 actively working clubs at the chair. It should be admitted that Club work is one of the effective language learning strategies. English club as an extracurricular program of foreign language teaching largely contributes to students in developing their speaking skills outside the classroom. One of the most significant advantages of club work is that participation in club meetings students become more relaxed and comfortable when speaking in English which help enhance confidence and spark interest in improving their communicative skills. Along with the development of the students' communicative skills the Club leaders simultaneously conduct educational work trying to intertwine these two significant tasks. In this article we intend to share the experience of one of our clubs which is called "MOVIE FANS"

Within the framework of the "Ruhani Zhangyru" project, the leaders of the "Movie Fans" club senior lecturers of the Department of Foreign Languages Tleugabylova ZA. and Makhazhanova L.M. annually show the film in English "King Arthur" with the following discussion . With great interest do the 1st year students of the Higher School of Economy and Business watch the film. "King Arthur" is an adventure, historical feature film co-produced by USA and Ireland directed by Antoine Fuqua. It is not by chance that namely this film has been chosen as a material for discussion. It has an exciting plot, to some extent, related with the history of our far- off ancestors.

The plot of the film begins with a show of the vast land reminding of the Kazakh steppe. The events take the audience back to the year 452 ad. Young Sarmatians leave their native lands. A year earlier, their fathers fought in the Battle of the Catalaunian Fields, and greatly impressed by their courage and fearlessness the Romans spared their lives. But in return, these warriors pledged to give their sons to serve in the Roman cavalry for 15 years. Young Sarmatians are taken to Britain, to the Roman bastion on Adrianov Valu where they meet their future commander, the young king Arthur, and make loyal friends. After 15 years by the year 467 are grown up and matured Arthur and his Sarmatian friends-- Lancelot, Tristan, Gawain, Galahad, Bors and Dagonet gain great fame for their feat among Romans and Brits thanks to the spirit of brotherhood, fidelity and nobility that united them together and made strong. It is not by chance that we retell the plot of the film. As a rule, after watching the film students would always enthusiastically share ideas in a heated discussion which is held in English. The plot of this movie raises the patriotic spirit of students and they become proud of the heroic fearlessness of far-off ancestors.

The issue of upbringing of youth as a bearer of high morality is of particular relevance now when we are building the foundation of New Kazakhstan. New Kazakhstan needs highly intellectual, morally strong, educated, goal oriented and ambitious youth.

Zh. DOSMAGAMBETOVA,
Foreign language department head

The Kazakh concept of politeness

Politeness is solely a human property. The study of politeness issues is largely significant for it helps human beings better understand the world they are living in and the reality they are confronted with, better understand how social members re (construct), realize and represent the social and personal identity. Ultimately, it can be said that the issue of politeness is one of philosophy, one of human life philosophy.

Kazakh politeness as part of people's communicative behavior is a component of their national culture and is governed by national customs and traditions, which are based on deep historical roots. Historically nomadic, the Kazakhs had to develop the pattern of the interaction rules within the community and outside that helped them to successfully adapt to the harsh conditions of steppe. In the process of accumulation of social experience they have generated the norms of behavior, the rules of communication, etiquette – everything that regulates the social life in a given community. The only guarantee to successfully survive in the conditions of vast steppe, arid nature, and nomadic way of life was to maintain benevolent relations between people and at any expense prevent alienation from the community. Through being mutually supportive, avoiding threats to face, following the politeness strategies, people could maintain smooth relations and sustain successful communication. Politeness was socially prescribed. From time immemorial the Kazakhs lived in accordance with the motto "Tyrlyk byrlykte!" - "The survival is easier when people are united!"

Politeness is not a form of behavior chosen by an individual, it is a type of behavior that is conducted in accordance with cultural conventional rules. Whatever the cost may be the Kazakhs did their best to preserve peaceful relations between people and today they do. One of the essential principles of their existence was and still remains the avoidance of conflict and confrontation. This idea finds expression in the proverb: Taspen urgandy aspen ur- lit.: If someone throws a stone at you, you throw food at him.

Throughout their history the Kazakhs strove to preserve the harmony in the society and promote the idea of tolerance and respect among people (Aubakirov, et al.). So another most important indicator of Kazakh mentality is tolerance. Tolerance lies on the basis of the Kazakh philosophical worldview and spirituality. Thanks to practicing tolerance the Kazakhs maintain loyal, non-aggressive, benevolent relations between different people, social strata and states. Tolerance means understanding and acceptance of other ideas, thoughts, attitudes emotional state, faith, actions, and traditions; it is an ability to show patience and politeness. It is namely this phenomenal feature of Kazakh mentality that helps ensure unity, solidarity and peaceful life in Kazakhstan today.

During the Second World War, the Kazakh people peacefully welcomed many nations on their land, shared with them their bread and home, treated with kindness and warmth. "The genetic traits of the Kazakh people, are openness and generosity of their heart, tolerance and a willingness to provide warmth and security and share with those who need what they have. (Nazarbayev ,1997:9-13)

Kazakhs highly value "aralasu"(communication), which means living in peace and maintaining close communication and interaction with countrymen and representatives of other nations since as Kazakhs say "Adamnyn kuni adammen" –lit.' Man is man among people, which implies that, a person becomes a person in the process of interacting with other people, when he learns social norms, cultural values and patterns of behavior in society and behaves in compliance with the norms applied in the society. Kazakhs are amazingly open to communication. "Aralasu" - maintaining respectful, polite and friendly communications, first of all, with relatives, friends, families, neighbors, is the meaning of life for Kazakhs. Aralasu -lies on the basis of multiple customs, traditions and rituals that serve a vital function in the life of Kazakhs. They bring order and harmony to life and unity and solidarity. This special quality to successfully communicate with people has developed from the nomadic lifestyle.(Gulzhihan Nurusheva, et al)

According to the norms of Kazakh national politeness principle the most widely used address term is a kinship term which is used to refer to relatives as well as non-relatives. The appropriate choice of the address term sets the tone for interpersonal exchange and serves as a means of achieving the desired outcome and building positive relationship with the addressee. The very use of a kinship term to address a person is a means of showing respect and politeness.

The whole society can become a big kinship community by using a kinship address; kinship address terms are powerful means of creating and sustaining solidarity among not only members of a kin community but the whole society. Application of a kinship term as an address term obliges both addresser and addressee to behave appropriately since each Kazakh kinship term conveys ample information about the code of conduct this or that relative should follow in relation to relatives and non-relatives.

A. MULDAGALIYEVA

Earth Day is one of the biggest events observed on the 22nd of April every year. The foundation for celebrating Earth Day was laid in 1968, but it was first celebrated in the United States on April 22, 1970. Nowadays billions of people across the world celebrate Earth Day as an auspicious international event.

Earth Day

We have been conducting events devoted to Earth Day since 2010, and our university students always are happy to be involved in such an important activity. The annual Earth Day celebration was held by the Foreign Languages Department faculty members A. Shayahmet and A. Otetileuova who teach English courses at the Oriental Studies Faculty of our university.

Al-Farabi Kazakh National University students usually present materials devoted to the topic which is becoming more and more acute from year to year. It is always useful to find out exact facts and figures about global problems related to all the countries around the world. Plastic pollution and food safety are extremely noticeable in everyday human's life. The catastrophe of Aral Sea that happened on our land clearly demonstrates how people should change their management in terms of our Mother Earth.

This year, students majoring in Oriental Studies presented their own vision of the Earth Day celebration with pictures, games, and songs. Last year, being on the COVID-19 quarantine, the event was hosted on the Zoom platform with participation of students and faculty – D. Walker and S. Castro Lowe - from the American Technology Center in Los Angeles, California.

It is worth to remember that Earth Day celebration is important throughout the year, but it is not just about celebrating for only one day:

"Every Day is Earth Day,
If it's cold or wet or hot.
Pitch into save the planet,
It's the only one we
have got."

Every year we try to draw people's attention to different problems, and every time all the participants always agree that tireless educational work is needed to improve the condition of our common home - Mother Earth.

Asel SHAYAHMET,
the Foreign Languages department

АПТАЛЫҚ 1948 ЖЫЛДЫҢ 20 СӘУІРІНЕН ШЫҒА БАСТАДЫ
№22 (1848), 9 ШІЛДЕ 2022 ЖЫЛ

Орталық Азия түркілерінің әлем өркениетіндегі орны

«Орталық Азия түркілерінің әлем өркениетіне қосқан үлесі» атты халықаралық онлайн конференция өтті. VIII-XV ғасырлардағы Орталық Азия түркілері мәдениетінің ғылыми жаңалықтары мен жетістіктері әлемдік мәдениет пен өркениеттің дамуына ерекше серпін мен бағыт берді. Соның ішінде түркі халықтарының ұлы ғалымдары мен ойшылдарының еңбектері әлемдік өркениетке зор үлес қосты. Конференцияның басты мақсаты осы маңызды тарихи кезеңді постмодерндік заманның өзекті мәселелері тұрғысынан қайта қарастыру және оны болашаққа жобалауға бағытталды. Алқалы ғылыми жиында мәдениеттану, антропология және философия саласының көрнекті ғалымдары баяндама жасады.

Философия және саясаттану факультетінің Философия кафедрасы, Дінтану және мәдениеттану кафедрасы, Әл-Фараби орталығы ұйымдастырған конференция жұмысына Хаджеттепе университеті (Түркия), Мирзо Улугбек атындағы Ұлттық университеті (Өзбекстан), Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті, Нұр-Мүбарак Египет ислам мәдениеті университетінің ғалымдары атсалысты.

Жиынның пленарлық мәжілісі мен секцияларында ұсынылған Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Философия кафедрасының профессоры, философия ғылымының докторы Жақыпбек Алтаевтың «Әл-Фараби және түркілердің әлем өркениетіне қосқан үлесі», Мирзо Улугбек атындағы Ұлттық университеті Философия және руханилық кафедрасының меңгерушісі, профессор, философия ғылымының докторы Нигинахон Шермухамедованың «XIX ғасырдың аяғы мен XX ғасырдың басындағы түркі философиясының өзекті мәселелері», Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті теология факультеті деканының ғылым жөніндегі орынбасары, PhD Мұхит Төлегеннің «Қожа Ахмет Ясауи философиясындағы экзистенциалдық ой-толғаулар», Хаджеттепе университетінің бір топ визит-оқытушыларының «Орталық Азия түркілерінің әлемдік өркениетке қосқан үлесі», «Ислам өркениетінің бүгіні және даму перспективасы», «Түркиядан қоныс аударған қазақтардың этномәдени ерекшеліктері», «Байырғы түркілердің діни сенімдеріндегі сана феноменінің көрінісі» тақырыбындағы баяндамалары конференцияның өзектілігі мен жан-жақты қырларын зерделеуге бағытталды. Конференцияда түркілердің әлем өркениетіне қосқан үлесін жаңа қырынан тануға бағдарланған ұстанымдар талқыға салынып, түркі мәдениетінің бүгінге дейін көп зерттелмеген мәселелеріне және қарастырылмаған қырларына баса назар аударылды.

Әсет ҚҰРАНБЕК,
философия және саясаттану факультеті Философия кафедрасының меңгерушісі

Танымал ғалымның тұрақты қолдауы

Экс Марсель университетінің профессоры, Ecole Nationale Supérieure des Mines de Saint-Etienne университетінің Икемді электроника департаментінің директоры Тьерри Дженизиян ҚазҰУ-дың химия және химиялық технология факультетінің Аналитикалық, коллоидтық химия және сирек элементтер технологиясы кафедрасына профессор ретінде қабылданып, бір семестр бойы студенттерге дәріс оқыды.

Профессор Тьерри Дженизиян 3D-наноқұрылымдық материалдардың, оның ішінде микробатарея жасау саласының танымал ғалымы. Ол АҚШ, ГФР, Жапония, Франция, Италия, Бельгия, Португалия, Қытай, Нидерланды, Ұлыбритания, Швеция, Люксембург, Болгария, Чехословакия, Польша, РФ және т.б. елдерде өткен халықаралық конференциялардың белсенді қатысушысы.

Т.Дженизиян бірнеше жыл бойы Аналитикалық, коллоидтық химия және сирек элементтер технологиясы кафедрасы мен Зерттеу және талдаудың химия-физикалық орталығы кафедрасының ғалымдарымен тұрақты қарым-қатынаста.

Ол Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-мен үлестес 10 мақала жариялаған. Оның төртеуі университет қызметкерлерімен бірлескен автор ретінде жарық көрді. Бір PhD докторын дайындап, еңбегін қорғады. Бұдан бөлек, профессор Т.Дженизиян ҚазҰУ магистранттары мен докторанттарына жан-жақты қолдау көрсетеді. Мысалы, өзі қызмет ететін жоғары оқу орнына тағылымдамадан өтуге жағдай жасайды. Бірнеше рет магистрлік жұмысқа жетекшілік етті. Профессорда Хирш = 30 индексі бар. Scopus базасына енетін журналдарға 118 мақала жариялаған.

Гүлзат НҰРМОЛДА

ҚҰРМЕТТІ ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ОҚЫТУШЫЛАРЫ МЕН СТУДЕНТТЕРІ!

«QAZAQ UNIVERSITETI»

ГАЗЕТІНЕ ЖАЗЫЛУ ЖЫЛ БОЙЫ ЖАЛҒАСАДЫ

Газетке жазылу индексі: 64787

- **Бұдан былай газетіміз республика көлемінде таратылады. Енді газетке шыққан әрбір мақала, сұхбат, ғылыми жаңалықтар мен білім саласындағы тың ақпаратпен еліміздің түкпір-түкпіріндегі оқырмандар да таныса алады.**
- **Ендеше мүмкіндіктен құр қалмаңыз. Сіз де біздің газетке жазылып, өз мақалаңызды ұсына аласыз. Сонымен қатар газетке оқытушылар мен студенттер де материалдарын жариялай алады.**

«ҚАЗПОШТА» АРҚЫЛЫ ЖАЗЫЛУ БАҒАСЫ:

	Аудан/ауыл	Қала
6 айға	1251,42 теңге	1363,14 теңге
12 айға	2502,84 теңге	2726,28 теңге

Біздің оқырман

Сабырхан СМАҒҰЛОВ,
тарих, археология және этнология факультетінің Қазақстан тарихы кафедрасының аға оқытушысы

Суретті түсірген – Досжан Балабекұлы

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректоры
Жансейіт ТҮЙМЕБАЕВ

Ақпарат және коммуникациялар департаментінің директоры
Қаншайым БАЙДӘУЛЕТ

Бас редактор: Гүлнар ЖҰМАБАЙҚЫЗЫ
Жауапты хатшы-дизайнер: Талғат КІРШІБАЕВ
Тілшілер: Қайыржан ТӨРЕЖАН, Кәмила ДҮЙСЕН, Нұрбек НҰРЖАНҰЛЫ
Фототілші: Марат ЖҮНІСБЕКОВ
Корректор: Күләш ҚАДЫРБАЕВА

Газет 1994 жылдың 7 ақпанында Қазақстан Республикасының Баспасөз және бұқаралық ақпарат министрлігінде тіркеліп, № 1242 куәлігі берілген

МЕКЕНЖАЙЫ:
- 050040, Алматы қ., Әл-Фараби даңғылы, 71, ректорат, 3-қабат, №305, 307 бөлме. Байланыс телефоны: 377-33-30, ішкі: 32-28, тікелей: 377-31-48.
- Электронды мекенжай: **kaznugazeta@gmail.com**
- Газет редакцияның компьютер орталығында теріліп, беттелді. «Everest» баспаханасында басылды.

Кезекші редактор: Нұрбек НҰРЖАНҰЛЫ

Бағасы келісім бойынша.
Газетке жазылу индексі: 64787
Таралымы – 1000
- Жарияланған мақаладағы автор пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді.
- Редакцияға түскен қолжазба қайтарылмайды, үш компьютерлік беттен асатын материалдар қабылданбайды.
- «Qazaq universitetine» жарияланған мақала көшіріліп басылса, сілтеме жасалуы міндетті.
- Жарнама мәтініне жарнама беруші жауапты.